

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE,
ULINZI NA USALAMA KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA
YA MAMBO YA NDANI YA NCHI (FUNGU 14, 28, 29, 51 NA 93) KWA
MWAKA WA FEDHA 2022/2023 PAMOJA NA MAONI YA KAMATI
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA
MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

---

*[Imetolewa chini ya Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu
za Bunge, Toleo la Februari, 2023]*

29 Mei, 2023

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI	i
ORODHA YA GRAFU	ii
ORODHA YA CHATI	iii
SURA YA KWANZA	1
1.0 UTANGULIZI	1
SURA YA PILI	3
2.0 MATOKEO YA UKAGUZI WA MIRADI YA MAENDELEO	3
2.1 Maelezo Kuhusu Miradi ya Maendeleo iliyokaguliwa.....	3
2.1.1 Mradi Na. 6305 – Ujenzi wa Gereza la Wilaya na Ofisi za Magereza, Kilosa	3
2.1.2 Mradi Na. 6582 – Ujenzi wa Chuo cha Zimamoto na Uokoaji Chogo, Handeni – Tanga	4
2.1.3 Mradi Na. 6582 – Ujenzi wa Ofisi za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Manyara;	4
2.1.4 Mradi Na. 6302 – Ujenzi wa nyumba 12 katika Chuo cha Uhamiaji, Boma Kichakamiba – Wilayani Mkinga	4
2.2 Matokeo ya Ukaguzi	4
2.2.1 Fungu 29- Jeshi la Magereza	4
2.2.2 Fungu 93- Idara ya Uhamiaji.....	6
2.2.3 Fungu 14 – Jeshi la Zimamoto na Uokoaji.....	7
SURA YA TATU	9
3.0 UCHAMBUZI WA TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA BAJETI NA UZINGATIAJI WA MAONI YA KAMATI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023	9
3.1 Uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;	9

3.1.1	Uchambuzi wa Taarifa kuhusu Ukusanyaji wa Mapato kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.....	9
3.2	Upatikanaji wa Fedha kutoka Hazina.....	14
3.3	Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati	18
SURA YA NNE.....		19
4.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024		19
4.1	Mpango wa Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.....	19
4.2	Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato kwa Mwaka 2023/2024	20
4.3	Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi.....	24
SURA YA TANO		28
5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI.....		28
5.1	Maoni ya Kamati	28
5.2	Ushauri wa Jumla.....	30
5.3	Ushauri Mahsusi.....	31
5.3.1	Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Ukoaji.....	31
5.3.2	Fungu 28- Jeshi la Polisi.....	32
5.3.3	Fungu 29 - Jeshi la Magereza.....	33
5.3.4	Fungu 51- Wizara.....	34
5.3.5	Fungu 93 – Jeshi la Uhamiaji	35
SURA YA SITA.....		37
6.0 HITIMISHO		37
<i>Kiambatisho Na. 1</i>		<i>i</i>

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 1: Mwenendo wa Makusanyo ya Wizara 2018/2019 – 2022/2023.....	11
Jedwali Na. 2: Mchanganuo wa Mapato hadi kufikia Februari 2023.	12
Jedwali Na. 3: Mchanganuo wa upatikanaji wa fedha kwa mwaka 2022/2023 kwa matumizi ya Wizara	16
Jedwali Na. 4: Makadirio ya Mapato.....	21

ORODHA YA GRAFU

Grafu Na. 1: Mwenendo wa Makusanyo ya Wizara 2018/2019 - 2022/2023.....	11
Grafu Na. 2: Ulinganisho wa Makusanyo kwa Mwaka wa Fedha	12
Grafu Na. 3: Mchanganuo wa upatikanaji wa Fedha kwa Mwaka 2022/2023 kwa ajili ya Matumizi ya Wizara.....	17
Grafu Na. 4: Ulinganisho wa Makadirio ya Makusanyo 2022/2023-2023/2024.....	23

ORODHA YA CHATI

Chati Na. 1: Mgawanyo wa Fedha za Matumizi kwa mwaka wa fedha 2023/2024.....	25
---	----

SURA YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Spika, awali ya yote kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati ya Kudumu Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu wa Majeshi ya Ulinzi na Usalama, Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, kwa kuendelea kuvisimamia na kuviimarisha vyombo vyote vya ulinzi na usalama nchini.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama kuhusu utekelezaji wa Majukumu ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na kuliomba Bunge liipokee taarifa hii, kuikubali na kisha kuidhinisha Bajeti ya Wizara hiyo kama ilivyowasilishwa na Mtoa Hoja.

Mheshimiwa Spika, msingi wa taarifa hii ni majukumu ya Kamati kwa mujibu wa Kifungu cha 6 (3) na Kifungu cha 7 (1) (a), cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, pamoja na masharti ya Kanuni ya 118 (4) ya Kanuni za Bunge. Kwa mujibu wa Kanuni hizo, kabla ya taarifa ya utekelezaji na Makadirio ya Matumizi ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, kujadiliwa Bungeni, zilipaswa kuchambuliwa na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama. Naomba kulijulisha Bunge lako kuwa, uchambuzi huo ulifanyika baada ya ziara za ukaguzi wa miradi ya maendeleo inayotekelezwa chini ya Wizara hii kama ilivyoelekeza Kanuni ya 117 (1) hadi 117 (2) ya Kanuni za Bunge.

Mheshimiwa Spika, kwa madhumuni ya kuweka bayana mawanda ya Taarifa hii, nalikumbusha Bunge lako tukufu kuwa Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi inajumuisha Mafungu matano (5) ya kibajeti yafuatayo:-

- 1) Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Uokoaji;
- 2) Fungu 28 - Jeshi la Polisi;
- 3) Fungu 29 - Jeshi la Magereza;
- 4) Fungu 51 - Wizara (Makao Makuu) ikiwemo Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA); na
- 5) Fungu 93 - Jeshi la Uhamiaji.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii imegawanyika katika sehemu 6 zifuatazo:- Sehemu ya Kwanza ni Utangulizi; Sehemu ya Pili ni Matokeo ya Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo; Sehemu ya Tatu ni Uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023; Sehemu ya Nne ni Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; Sehemu ya Tano ni Maoni na Ushauri wa Kamati; na Sehemu ya Sita ni Hitimisho.

SURA YA PILI

2.0 MATOKEO YA UKAGUZI WA MIRADI YA MAENDELEO

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 117(1) ya Kanuni za Bunge, Kamati ilitembelea na kukagua miradi minne (4) ya maendeleo inayotekelezwa na Wizara hii katika Mikoa ya Morogoro, Tanga na Manyara.

Mheshimiwa Spika, Sehemu hii ya Taarifa inaeleza mambo makuu mawili ambayo ni:-

- 1) Muhtasari wa maelezo ya Miradi iliyotekelezwa katika Mwaka wa Fedha 2022/2023; na
- 2) Uchambuzi wa taarifa ya utekelezaji wa miradi hiyo.

Lengo la sehemu hii ni kuliwezesha Bunge kufuatilia hali ya utekelezaji na upatikanaji wa fedha lilizoziidhinisha na kupata mantiki ya uamuzi wake wakati wa kujadili makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara hii.

2.1 Maelezo Kuhusu Miradi ya Maendeleo iliyokaguliwa

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara hii ilipaswa kutekeleza jumla ya miradi 12 katika Mikoa mbalimbali nchini. Hata hivyo, kwa madhumuni ya masharti ya Kanuni ya 117 (1) ya Kanuni za Bunge, Kamati ilitembelea miradi minne inayotekelezwa katika Mikoa ya Morogoro, Tanga na Manyara. Naomba kueleza kwa muhtasari kuhusu miradi hiyo kama ifuatavyo:-

2.1.1 Mradi Na. 6305 – Ujenzi wa Gereza la Wilaya na Ofisi za Magereza, Kilosa

Mradi huu unahusu ujenzi wa Gereza la Wilaya na Ofisi za Jeshi la Magereza katika Wilaya ya Kilosa, Mkoani Morogoro. Mradi huu unatekelezwa chini ya Fungu 29 -Jeshi la Magereza.

2.1.2 Mradi Na. 6582 – Ujenzi wa Chuo cha Zimamoto na Uokoaji Chogo, Handeni – Tanga

Mradi huu unahusu ujenzi wa majengo na miundombinu kwa ajili ya mafunzo ya Maafisa na Askari katika Chuo cha Zimamoto na Uokoaji kilichopo Chogo, Handeni. Mradi huu unatekelezwa chini ya Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Uokoaji.

2.1.3 Mradi Na. 6582 – Ujenzi wa Ofisi za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Manyara;

Mradi huu unahusu ujenzi wa Ofisi za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji katika Mkoa wa Manyara mradi huu unatekelezwa chini ya Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Uokoaji.

2.1.4 Mradi Na. 6302 – Ujenzi wa nyumba 12 katika Chuo cha Uhamiaji, Boma Kichakamiba – Wilayani Mkinga

Mradi huu unahusu ujenzi wa nyumba 12 za watumishi katika chuo cha Uhamiaji kilichopo Boma Kichakamiba Mkoani Tanga. Mradi huu unatekelezwa chini ya Fungu 93 – Jeshi la Uhamiaji.

2.2 Matokeo ya Ukaguzi

Mheshimiwa Spika, baada ya muhtasari wa maelezo kuhusu miradi ya maendeleo iliyokaguliwa, naomba kutoa taarifa kuhusu matokeo ya ukaguzi na uchambuzi wake kama ifuatavyo:-

2.2.1 Fungu 29- Jeshi la Magereza

(a) Mradi wa Ujenzi wa Gereza la Wilaya na Ofisi ya Jeshi la Magereza Kilosa

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kuwa, mradi huo ulianza kutekelezwa rasmi Februari, 2022 kwa kutumia utaratibu wa *Force Account*. Wakati wa ukaguzi, Kamati ilielezwa kuwa hadi kukamilika kwake ujenzi wa mradi utagharimu **Shilingi Bilioni 8.3**. Katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 Jeshi lilitengewa Shilingi **757,200,108/=** kwa ajili ya kuanza ujenzi wa mradi huu. Hadi wakati Kamati inatembelea mradi Jeshi halikuwa limepokea Fedha yoyote kwa ajili ya mradi.

Kamati ilielezwa kuwa fedha inayotumika katika ujenzi ni sehemu ya fidia ambayo Jeshi limepokea kutokana na eneo lake kutwaliwa kwa ajili ya ujenzi wa SGR; ambapo Jeshi lilipwa kiasi cha **Shilingi 461,497,022.16**.

Wakati wa ukaguzi Kamati ilielezwa kuwa mradi una awamu nne za utekelezaji; ambapo hadi wakati Kamati inakagua awamu ya kwanza ilikuwa imekamilika na kiasi cha **Shilingi 410,326,554** kimeshatumika.

Mheshimiwa Spika, wakati wa ukaguzi Kamati ilibaini kuwa mradi huu unakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- 1) Ukosefu wa fedha; Hadi Kamati inatembelea mradi huu tarehe 14 Machi, 2023 ikiwa ni muda wa miezi mitatu kabla Mwaka wa Fedha 2022/2023 haujaisha, fedha za kuendeleza mradi huu zilikuwa bado hazijapokelewa;
- 2) Ubovu wa barabara inayoelekea katika mradi; na

- 3) Ukosefu wa nishati ya umeme katika eneo la mradi.

2.2.2 Fungu 93- Idara ya Uhamiaji Ujenzi wa nyumba 12 Chuo cha Uhamiaji, Boma Kichakamiba – Wilayani Mkinga

Mheshimiwa Spika, Mradi huu katika mwaka wa fedha 2022/2023 ulitengewa kiasi cha **Shilingi 600,000,000.00** Hadi wakati kamati inatembelea mradi Tarehe 16 Machi, 2023 ujenzi wake haukuwa umeanza. Kamati ilielezwa kwamba sababu za kutoanza ujenzi wa mradi ni kutopokelewa kwa fedha kutoka Hazina. Kamati ilidadisi kujua kama Wizara imekamilisha taratibu zote na kuomba fedha Hazina; ambapo ilielezwa kuwa taratibu zote zimekamilika na fedha kuombwa Hazina.

Mheshimiwa Spika, mbali ya kwamba kamati ilikwenda kukagua mradi wa ujenzi wa nyumba za watumishi; lakini ilibaini chuo hiki kinakabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwemo;-

- 1) Uhaba wa maji safi na salama kwa matumizi yote ya binadamu na Wanyama;
- 2) Upungufu wa Vifaa Tiba katika Zahanati ikiwa na hitajio la Jengo la Mama na Mtoto ili kutoa huduma za Afya kwa Watumishi Katika Chuo na Wananchi wanaozunguka chuo hicho;
- 3) Uhaba wa Miundombinu ya Umeme;
- 4) Uwanja wa Gwaride unahitaji maboresho kwa kiwango cha lami au zege;

- 5) Miundombinu ya barabara ndani ya Chuo bado ni duni; na
- 6) Ukosefu wa vyombo vya usafiri ikiwemo mabasi na magari ya utawala.

Mheshimiwa Spika, mradi wa ujenzi wa Nyumba za watumishi katika chuo hiki ni moja ya mikakati ya kuboresha mazingira ya utendaji kazi kwa watumishi. Kutokutolewa kwa fedha za ujenzi wa mradi huu kunasababisha watumishi hao kuendelea kufanya kazi katika mazingira ambayo si rafiki na hivyo kuathiri ufanisi wa kazi zao.

2.2.3 Fungu 14 – Jeshi la Zimamoto na Uokoaji

a) Ujenzi wa Chuo cha Zimamoto na Uokoaji Chogo, Handeni – Tanga

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kuwa mradi huu ulipaswa kuanza kutekelezwa tangu tarehe 21 Novemba, 2022 kwa uratatibu wa *Force Account* na ungekamilika tarehe 30 Oktoba, 2023. Aidha, mradi huu hadi kukamilika kwake unatarajiwa kutumia jumla ya **Shilingi 1,553,000,000/=**. Ujenzi unajumuisha Jengo la Utawala, Jengo la Ukumbi wa Mihadhara, Jengo la Maktaba na Jengo la Amari.

Mheshimiwa Spika, Hadi wakati Kamati inatembelea mradi huu tarehe 15 Machi, 2023 ikiwa imebaki miezi mitatu kabla Mwaka wa Fedha 2022/2023 haujaisha; fedha zilizotengwa kwa ajili ya ujenzi wa mradi huu hazikuwa zimepokelewa.

b) Ujenzi wa Ofisi za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Manyara;

Mradi huu ulitarajiwa kuanza Tarehe 21 Novemba, 2022 na kukamilika Tarehe 30 Oktoba, 2023. Aidha, hadi kukamilika kwake mradi ulitengewa jumla ya **Shilingi 600,000,000/=** na utatekelezwa kwa utaratibu wa *Force Account*. Aidha, hadi Kamati inatembelea mradi huu Tarehe 19 Machi, 2023 ujenzi haukuwa umeanza. Kamati ilielezwa kuwa kutokuanza kwa ujenzi kulitokana na kutokupokelewa fedha za ujenzi kutoka Hazina; japokuwa Jeshi limekamilisha taratibu zote na kuomba fedha Hazina.

SURA YA TATU

3.0 UCHAMBUZI WA TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA BAJETI NA UZINGATIAJI WA MAONI YA KAMATI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

3.1 Uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipofanya uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, ilizingatia makusanyo ya maduhuli ikilinganishwa na lengo lililokusudiwa, upatikanaji wa fedha za matumizi kwa shughuli zilizopangwa kutekelezwa hususan fedha kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC) na fedha za Miradi ya Maendeleo kwa Mafungu yote Matano ya Wizara. Vilevile, Kamati ilizingatia taarifa muhimu na za ziada zilizopatikana kupitia mahojiano wakati wa vikao vya Kamati. Uchambuzi huo ni kama ifuatavyo:-

3.1.1 Uchambuzi wa Taarifa kuhusu Ukusanyaji wa Mapato kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 Wizara ikijumuisha Mafungu yake yote matano (5) ilikadiria kukusanya mapato ya **Shilingi 356,600,000,000/=** ikilinganishwa na **shilingi 331,591,585,600/=** zilizokadiriwa kukusanywa katika Mwaka wa Fedha 2021/2022.

Kamati ilielezwa kuwa, hadi kufikia Mwezi Februari 2023, kiasi kilichokusanywa kilikuwa ni **Shilingi bilioni 199,834,373,735/=** sawa na **asilimia 56** ya lengo la mwaka lililopangwa. Kamati ilibaini kuwa makusanyo hayo yameongezeka kwa **Shilingi Bilioni**

24,794,373,735/= sawa na **asilimia 14.16** ikilinganishwa na makusanyo yaliyokusanywa katika kipindi kama hicho kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 ambayo yalikuwa **Shilingi Bilioni 174.04**.

Mheshimiwa Spika, baada ya kufanya uchambuzi wa kina, Kamati ilibaini kuwa Mafungu yote matano (5) ya Wizara yalikusanya mapato kwa kiwango cha kuridhisha ikilinganishwa na makusanyo ya kipindi kama hiki kwa kila Fungu katika Mwaka wa Fedha 2021/2022.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitaka kujiridhisha kuhusu mwenendo wa makusanyo kwa kipindi cha miaka mitano na kufanya ulinganisho wa makusanyo hayo kwa miaka mitano kuanzia Mwaka 2018/2019. Kamati ilibaini kuwa makusanyo ya Mapato yamekuwa yakiongezeka kila Mwaka hadi Mwaka 2019/2020 na kupungua katika Mwaka wa fedha 2020/2021. Hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa changamoto mbalimbali ikiwemo ukosefu wa vitendea kazi, uchakavu wa vitendea kazi na uhaba wa rasilimaliwatu ni kati ya sababu zilizochangia makusanyo hayo kupungua.

Mheshimiwa Spika, Mwenendo huo wa Makusanyo unadhihirika katika **Jedwali Na. 1 & 2** na **Grafu Namba 1** hapa chini.

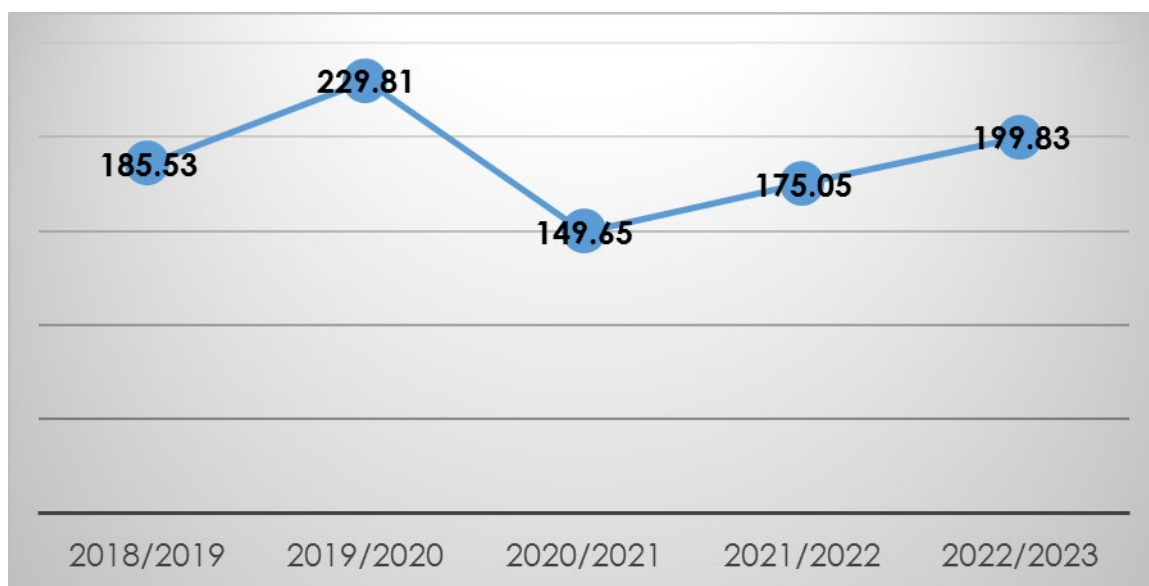
Jedwali Na. 1: Mwenendo wa Makusanyo ya Wizara

2018/2019 – 2022/2023

MWAKA	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
MAKUSANYO	185.53	229.81	149.65	175.05	199.83

Grafu Na. 1: Mwenendo wa Makusanyo ya Wizara

2018/2019 - 2022/2023

Chanzo: Randama za Wizara 2018/2019 - 2022/2023

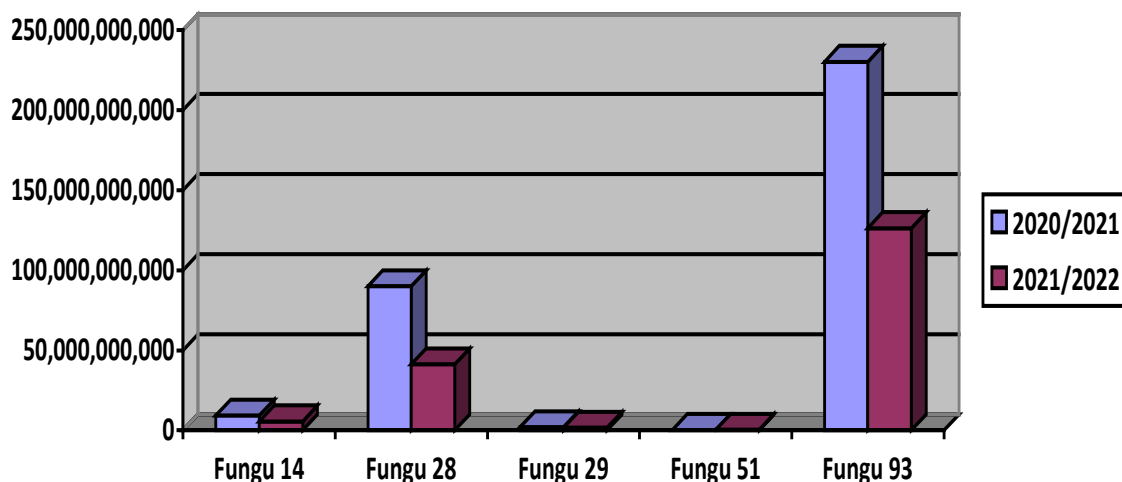
Mheshimiwa Spika, vilevile Kamati ilifanya uchambuzi na kuainisha mchanganuo wa makusanyo kwa kila Fungu hadi kufikia mwezi Februari, 2023 ikilinganishwa na lengo la Mwaka lililowekwa. Aidha, Kamati ilifanya ulinganisho wa Makusanyo yaliyopatikana hadi kufikia Mwezi Februari 2023 na Makusanyo yaliyopatikana katika kipindi kama hicho, Mwaka 2022 kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 2** na **Grafu Na. 2** hapa chini.

Jedwali Na. 2: Mchanganuo wa Mapato hadi kufikia Februari 2023

FUNGU	MAKADIRIO 2022/2023	% YA JUMLA YA LENGO	MAKUSANYO FEB 2023	% YA JUMLA YA MAKUSANYO
14 – Zimamoto	11,000,000,000	3	7,136,168,341.49	3.57
28 – Polisi	94,500,000,000	25.8	58,808,408,547.39	29
29 – Magereza	1,500,000,000	0.4	2,063,948,831.62	1.0
51- Wizara	500,000,000	0.10	336,000,000	1.12
93- Uhamiaji	260,100,000,000	70.7	131,489,848,014.36	65.8
JUMLA	367,600,000,000	100	199,834,373,735	100

Chanzo: Randama ya Wizara 2022/2023

Grafu Na. 2: Ulinganisho wa Makusanyo kwa Mwaka wa Fedha

Chanzo: Randama ya Wizara 2020/2021 na 2021/2022

Mheshimiwa Spika, katika mchanganuo huo, Kamati imebaini mambo yafuatayo:-

- (a) Makusanyo ya Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto**, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa **asilimia 3** lakini Taarifa ya Makusanyo ilionesha kuwa Fungu 14 limechangia kwa **asilimia 3.57** ya kiasi kilichokusanywa;
- (b) Makusanyo ya Fungu 28 - Jeshi la Polisi**, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa **asilimia 25.8** na Taarifa ya Makusanyo ilionesha kuwa Fungu 28 limechangia kwa **asilimia 29** ya kiasi kilichokusanywa;
- (c) Makusanyo ya Fungu 29 - Jeshi la Magereza**, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa **asilimia 0.4** na Fungu hilo limechangia kwa **asilimia 1.0** ya kiasi kilichokusanywa;
- (d) Makusanyo ya Fungu 51 - Wizara**, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa **asilimia 0.10** na Taarifa ya Makusanyo ilionesha Fungu hilo limechangia kwa **asilimia 1.12** ya kiasi kilichokusanywa;
- (e) Makusanyo ya Fungu 93 - Jeshi la Uhamiaji**, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa **asilimia 70.7** lakini Taarifa ya Makusanyo ilionesha kuwa Fungu hilo limeshachangia asilimia **65.8** ya kiasi kilichokusanywa.

Mheshimiwa Spika, ulinganisho huo wa makadirio ya makusanyo kwa kila Fungu ikilinganishwa na mapato halisi ya kila Fungu, umeisaidia Kamati kubaini kuwa Jeshi la Uhamiaji ndilo linalochangia kwa asilimia

kubwa katika makusanyo yote ya Wizara. Hadi mwezi Februari, 2023 Wizara ilikuwa imekusanya **asilimia 54** ya lengo; ingawa kwa kipindi hicho angalau wangukuwa wamefikia **asilimia 65** ya lengo. Hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa kutofikiwa kwa lengo la makusanyo kumechangiwa na sababu mbalimbali ikiwemo ukosefu wa vitendea kazi, uchakavu wa vitendea kazi na uhaba wa rasilimaliwatu.

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi uliofanyika, Kamati ina maoni kuwa mwenendo wa makusanyo kwa Mwaka huu wa fedha ni wa kuridhisha kwani kiujumla Wizara kwa mafungu yote imekusanya **asilimia 54** ya lengo lililowekwa.

Mheshimiwa Spika, kutokana na mwenendo wa makusanyo ya Mapato kwa Mwaka huu kuwa wa kuridhisha ni dhahiri kuwa kuna uwezekano mkubwa wa kufikiwa kwa lengo lilowekwa. Pamoja na kwamba ukusanyaji unaridhisha bado ukusanyaji wa maduhuli unakabiliwa na changamoto mbalimbali kama ilivyoielezwa katika taarifa hii.

Ni rai ya Kamati kuwa Serikali itazingatia changamoto hizo na kupanga makadirio ya makusanyo kwa kuzingatia uhalisia katika Mwaka wa Fedha 2023/2024.

3.2 Upatikanaji wa Fedha kutoka Hazina

Mheshimiwa Spika, Katika Bunge la Kumi na Moja Kamati iliendelea kuishauri Serikali kupitia Hazina kuona umuhimu wa kutoa fedha hizo kama zinavyoidhinishwa na Bunge. Hata hivyo utengwaji wa fedha za maendeleo na mtiririko

wa upatikanaji wa fedha hizo uliendelea kuwa si wa kuridhisha kwa baadhi ya Mafungu hasa Fungu 29 na Fungu 14 na hivyo kuathiri ratiba ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo hususan inayohusu Ujenzi wa Chuo cha Zimamoto kilichopo Chogo, Handeni Mkoani Tanga, Ujenzi wa Ofisi za Zimamoto katika Mikoa mbalimbali hapa nchini, Ujenzi na ukarabati wa Magereza pamoja na kuimarisha usalama magerezani ikiwemo ununuzi na usimikaji wa vifaa maalum vya ulinzi na usalama magerezani.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia changamoto hiyo, Kamati ilitaka kujiridhisha kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa kufanya ulinganisho wa fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya matumizi yote ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na kiasi cha fedha kilichopokelewa hadi kufikia Mwezi Februari, 2023. Kupitia uchambuzi huo, Kamati ilibaini mambo yafuatayo:-

- 1) Hadi kufikia Mwezi Februari 2023, Wizara ilikuwa imepokea **asilimia 62.5** ya fedha zilizoidhinishwa kwa ajili ya matumizi yote ya Wizara.
- 2) Kati ya fedha zote zilizopokelewa na Wizara hadi kufikia mwezi Februari 2023, **asilimia 39.4** ilikuwa ni kwa ajili ya Matumizi mengineyo, **asilimia 51.4** ilikuwa ni mishahara na **asilimia 7.97** ni kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.
- 3) Hadi kufikia Mwezi Februari 2023, Asilimia ya fedha za maendeleo zilizotolewa kwa kila Fungu ilikuwa kama ifuatavyo: Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Uokoaji - **asilimia 20**; Fungu 28 - Jeshi la Polisi - **asilimia 36.2**; Fungu 29 - Jeshi la Magereza - **asilimia 0.5**; Fungu 51-

Wizara - **asilimia 63.5** na Fungu 93 – Jeshi la Uhamiaji lilipokea **asilimia 46**.

- 4) Hadi kufikia Mwezi Februari, 2023 Fungu 29 lilikuwa limepokea asilimia ndogo ya fedha za miradi ya maendeleo kuliko Mafungu yote ya Wizara hii; na

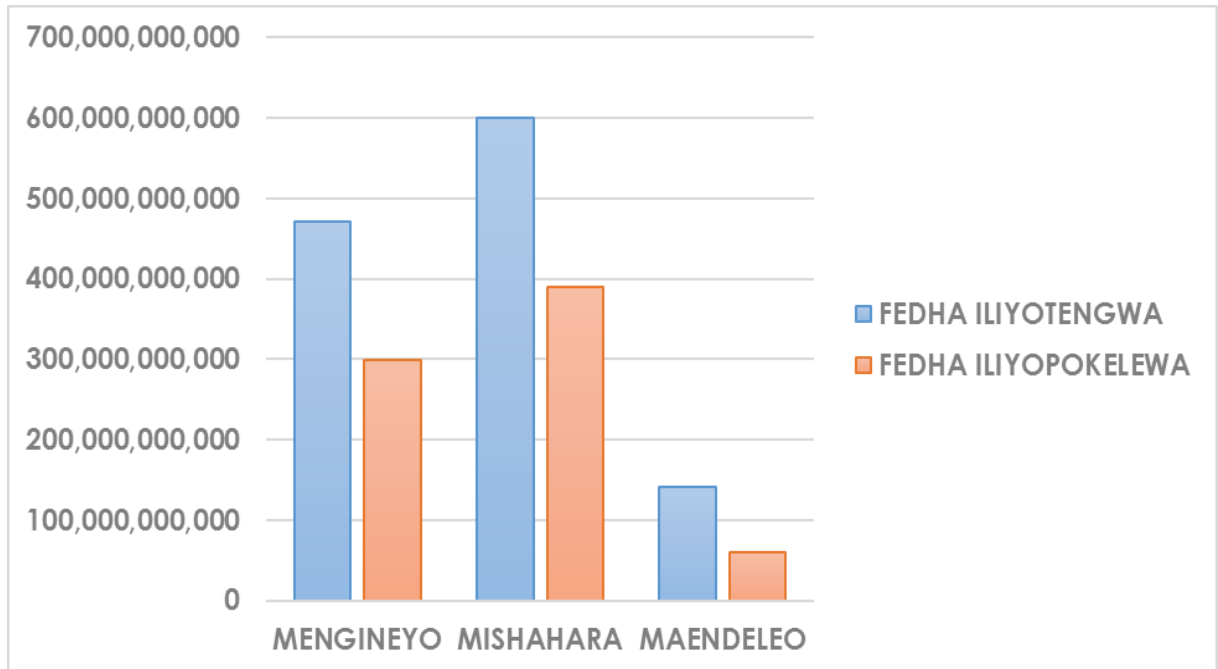
Hadi kufikia Mwezi Februari, 2023, ni Fungu 51 tu lilolopokea fedha za maendeleo **zaidi ya asilimia 50**; na Fungu 14, 28, 29 na 93 yamepokea fedha za maendeleo **chini ya asilimia 50**.

Mheshimiwa Spika, mchanganuo wa upatikanaji wa fedha za mishahara, matumizi mengineyo na maendeleo, umeoneshwa dhahiri katika **Jedwali Na. 3** na **Grafu Na. 3** hapa chini.

Jedwali Na. 3: Mchanganuo wa upatikanaji wa fedha kwa mwaka 2022/2023 kwa matumizi ya Wizara

Matumizi	Fedha iliyotengwa	Fedha iliyopokelewa hadi Februari, 2023	Asilimia
Mengineyo	471,249,055,000	298,468,903,924.02	63.3
Mishahara	600,219,122,000	389,103,672,716.25	64.8
Maendeleo	140,412,900,000	60,373,163,768.31	43

Grafu Na. 3: Mchanganuo wa upatikanaji wa Fedha kwa Mwaka 2022/2023 kwa ajili ya Matumizi ya Wizara

Chanzo: Randama ya Wizara 2023/2024

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi huo, Kamati imebaini kuwa mtiririko wa fedha kwa ajili ya Mishahara na Matumizi Mengineyo kwa Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi pamoja na Taasisi zake kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ni wa kuridhisha kwani imepokea **zaidi ya asilimia 50** ya fedha zilizoidhinishwa kwa ajili ya mishahara na mengineyo. Aidha, kwa upande wa fedha za maendeleo, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa mtiririko wake sio wa kuridhisha kwani Fungu 14, 28, 29 na 93 yamepata fedha za maendeleo **chini ya asilimia 50**.

Mheshimiwa Spika, Ili idhini ya Bunge kwa bajeti ya kugharamia utekelezaji wa miradi ya Maendeleo iwe na tija, upatikanaji wa fedha hizo kwa wakati na kwa kadiri inavyostahili, ni jambo muhimu kufanikisha utekelezaji huo kwa muda uliopangwa. Hivyo, ni rai ya Kamati kuwa Serikali itoe fedha hizo kwa Mafungu yote kwa ukamilifu

kufikia tarehe 30 Juni, 2022 ili kutoathiri ratiba ya utekelezaji wa miradi iliyopangwa.

3.3 Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, wakati wa kuchambua Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Kamati ilishauri masuala mbalimbali. Naomba kuliarifu Bunge kuwa, taarifa ya Mtoa Hoja ilionesha kwamba, Serikali imezingatia sehemu ya ushauri kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 1** cha Taarifa hii.

Mfano wa ushauri wa Kamati uliozingatiwa ni kuhusu Serikali kulipa uzito wa kipekee suala la uhitaji wa watumishi katika Idara na Majeshi yaliyopo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi. Taarifa iliyowasilishwa ilieleza kuwa katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 Serikali imetoa kibali cha ajira kwa Majeshi hayo; ambapo Fungu 14 limeajiri Askari wapya 79, Fungu 28 Askari wapya 4118, Fungu 29 Askari wapya 1241 na Fungu 93 Askari wapya 521.

Mheshimiwa Spika, pamoja na uzingatiaji mzuri wa ushauri, upo ushauri ambao utahitaji kufanyiwa kazi zaidi na Serikali. Mathalani, ushauri kuhusu Serikali kutoa fedha za maendeleo kwa wakati kwa mafungu yote ili kutekeleza kwa ufanisi miradi inayopangwa.

SURA YA NNE

4.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

4.1 Mpango wa Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Mheshimiwa Spika, ili kujiridhisha na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kamati ilipitia majukumu makuu ya Wizara na kubaini kuwa makadirio ya mapato na matumizi yanayopendekezwa yanalenga kuimarisha utendaji kazi na ufanisi wa Wizara katika utekelezaji wa majukumu hayo, ambayo ni pamoja na:-

- 1) Kuendelea kusimamia uwepo wa amani na usalama wa Raia na mali zao;
- 2) Kuendelea kusajili na kutoa Vitambulisho vya Taifa kwa Watanzania, Wakimbizi na Wageni;
- 3) Kuendelea kuzuia na kupeleleza makosa ya jinai na makosa ya usalama barabarani;
- 4) Kuimarisha shughuli za kilimo na mifugo ikiwa ni pamoja na kutekeleza mkakati wa kujitosheleza kwa chakula; na
- 5) Kufanya mapitio ya Sera na Sheria mbalimbali zinazohusu Wizara ili kuongeza ufanisi katika utendaji wa Wizara; na
- 6) Kuimarisha na kuendeleza mapambano dhidi ya biashara haramu ya usafirishaji wa binadamu.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipopitia majukumu hayo kwa kulinganisha na Bajeti inayoombwa, ilibaini kuwa utendaji kazi na ufanisi wa Wizara katika kutekeleza majukumu yake utaimarika endapo Serikali itatenga fedha za

kutosha na kutoa fedha hizo kadri zitakavyoidhinishwa na Bunge kwa ukamilifu na kwa wakati kwa kuzingatia Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara.

4.2 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato kwa Mwaka 2023/2024

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mafungu yote matano inategemea kukusanya mapato ya jumla ya **Shilingi 393,500,000,000**. Kiasi kinachotarajiwa kukusanywa ni ongezeko la **asilimia 7.04** ikilinganishwa na makadirio ya makusanyo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ambayo yalikuwa **Shilingi 367,600,000,000**. Ongezeko hili linatarajiwa kuwa katika Fungu 28 na Fungu 93.

Ambapo Fungu 28 lengo la makusanyo yake limeongezeka kwa **asilimia 17 na Fungu 93** lengo la makusanyo yake limeongezeka kwa **asilimia 4**. Hata hivyo, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa lengo la makusanyo kwa Fungu 29 na Fungu 14 ni sawa na lengo lilowekwa katika Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilirejea sababu zilizochangia Wizara kutofikisha lengo la makusanyo kwa Mwaka 2022/2023 na kubaini kuwa elimu ya usalama barabarani, uchakavu wa vitendea kazi, upungufu wa rasilimaliwatu, na upungufu wa vitendea kazi zilikuwa miongoni mwa sababu zilizochangia kupungua kwa makusanyo katika Fungu 93. Pamoja na changamoto hizo bado lengo la makusanyo ya Fungu hilo limeongezeka kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

Ni maoni ya Kamati kuwa, pamoja na nia njema ya kuongeza makusanyo ya Wizara, ni vyema Serikali

izingatie changamoto zilizosababisha makusanyo kuwa chini ya lengo na ikalenga uhalisia katika kupanga makisio hayo. Mchanganuo wa lengo la makusanyo kwa Mafungu yote unaonekana katika **Jedwali Na. 4** hapa chini.

Jedwali Na. 4: Makadirio ya Mapato

FUNGU	MAKADIRIO 2022/2023	% YA JUMLA YA LENGO	MAKADIRIO 2023/2024	% YA JUMLA YA LENGO
Fungu 14	11,000,000,000	3	11,000,000,000	2.8
Fungu 28	94,500,000,000	25.7	110,500,000,000	28.08
Fungu 29	1,500,000,000	0.4	1,500,000,000	0.38
Fungu 51	500,000,000	0.10	500,000,000	0.13
Fungu 93	260,100,000,000	70.8	270,000,000,000	68.61
JUMLA	367,600,000,000	100	393,500,000,000	100

Chanzo: Randama ya Wizara 2023/2024

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi wake, Kamati imebaini yafuatayo:-

- (a) Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Uokoaji** linategemewa kukusanya **asilimia 2.8** ya makadirio ya makusanyo ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2022/2023 ambapo lilitategemewa kukusanya **asilimia 3** ki-uwiano ikiwa ni **pungufu kwa asilimia 0.2**;
- (b) Fungu 28 - Jeshi la Polisi** linategemewa kukusanya **asilimia 28.08** ya makadirio ya makusanyo ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2022/2023 ambapo lilitategemewa kukusanya **asilimia 27.5** kiasi ambacho ki-uwiano ni **ongezeko la asilimia 0.5**;
- (c) Fungu 29 - Jeshi la Magereza** linategemewa kukusanya **asilimia 0.38** ya makadirio ya makusanyo

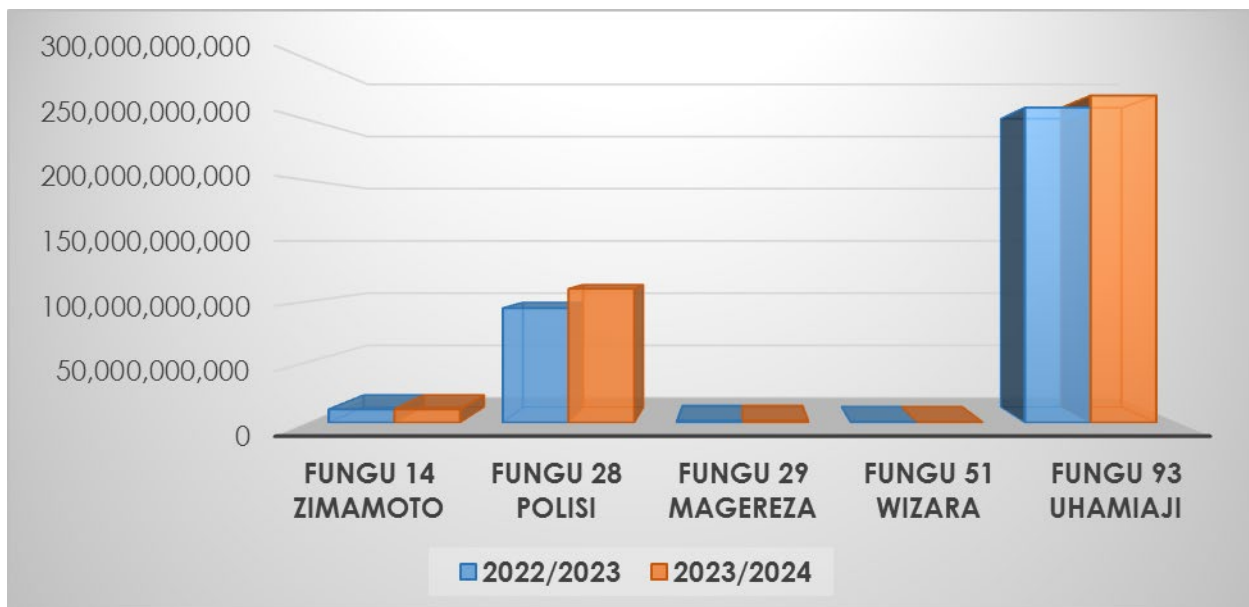
ikilinganishwa na Mwaka wa fedha 2022/2023 ambapo ilitegemewa kukusanya **asilimia 0.4** ambayo ki-uwiano ni **pungufu ya asilimia 0.02**;

(d) Fungu 51- Wizara inategemewa kukusanya **asilimia 0.13** ya makadirio ya makusanyo ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2022/2023 ambapo lilitategemewa kukusanya **asilimia 0.10** ambayo kiuwiano ni ongezeko la **asilimia 0.03**; na

(e) Fungu 93 - Jeshi la Uhamiaji linategemewa kukusanya **asilimia 68.61** ya makadirio ya makusanyo ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2022/2023 ambapo ilitegemewa kukusanya **asilimia 70.8** ambayo kiuwiano ni pungufu kwa **asilimia 1.8**.

Mheshimiwa Spika, kwa ufafanuzi huo, ni dhahiri kuwa Fungu 28 - Jeshi la Polisi na Fungu 93 - Jeshi la Uhamiaji, ndio yanayotegemewa katika makusanyo ya Wizara hii kama inavyoonekana katika **Grafu Na. 4** ya Taarifa hii. Kamati imebaini kuwa kwa miaka minne mfululizo Mafungu hayo yamekuwa yakikadiriwa na kukusanya asilimia nyingi zaidi ikilinganishwa na Mafungu mengine.

**Grafu Na. 4: Ulinganisho wa Makadirio ya Makusanyo
2022/2023- 2023/2024**

Chanzo: Randama za Wizara 2022/2023 na 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Kamati inayapongeza Mafungu hayo kwa kuendelea kuwa na mchango mkubwa na muhimu katika makusanyo. Hata hivyo, pamoja na pongezi hizi, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa Fungu 93 - Jeshi la Uhamiaji bado halijapewa uzito unaostahili katika kupelekewa fedha za maendeleo licha ya kuwa ndio inakusanya zaidi ya Mafungu mengine ya Wizara. Hadi mwezi Februari, 2023 Fungu hilo lilikuwa limepokea **asilimia 46.05** tu ya fedha iliyotengwa kwa ajili ya miradi ya maendeleo.

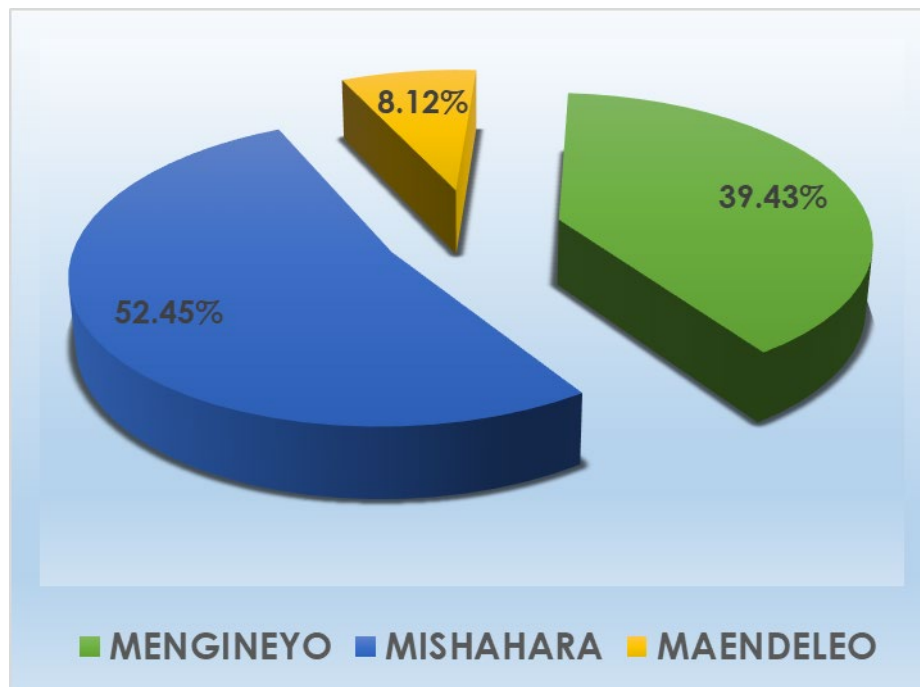
Mheshimiwa Spika, ni rai ya Kamati kuwa Fungu 93 lipewe uzito unaostahili katika kutengewa na kupelekewa fedha za maendeleo kwa wakati ili kutekeleza miradi yake ya maendeleo kama ilivyoidhinishiwa na Bunge.

4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi

Mhesimiwa Spika, maelezo yaliyotolewa na Wizara mbele ya Kamati yalibainisha kuwa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi inayoombwa kwa Mafungu yote matano ni **Shilingi 1,293,820,903,000/=** Kati ya fedha hizo **Shilingi 678,657,324,000/=** sawa na **asilimia 52.45**, ni kwa ajili ya Mishahara, **Shilingi 510,135,630,000** sawa na **asilimia 39.43** ni Matumizi Mengineyo na **Shilingi 105,027,949,000/=** sawa na **asilimia 8.12** ni kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Aidha, kati ya fedha za maendeleo zinazoombwa, **Shilingi 100,333,364,000/=** sawa na **asilimia 95.5** ni fedha za ndani na **Shilingi 4,694,585,000** sawa na **asilimia 4.6** ni fedha za nje.

Mgawanyo wa fedha za matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 ni kama inavyoonekana kwenye **Chati Na. 1** hapa chini.

Chati Na. 1: Mgawanyo wa Fedha za Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Chanzo: Randama ya Wizara 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Katika uchambuzi wake, Kamati ilibaini kuwa Katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, fedha za nje za utekelezaji wa miradi ya maendeleo zilikuwa **asilimia 4.7** ambapo hadi kufikia Februari, 2023 fedha hizo hazikuwa zimetolewa. Katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 fedha za maendeleo kutoka nje ni **asilimia 4.5**. Kamati inatoa rai kwa serikali isitegemee fedha kutoka nje kwenye miradi ya maendeleo kwani fedha hizo hazina uhakika wa kupatikana na hivyo kuathiri utekelezaji wa miradi.

Mheshimiwa Spika, ili kukidhi masharti ya Kanuni ya 117 (2) ya Kanuni za Bunge, Kamati ilifanya uchambuzi wa makadirio hayo kwa kupitia Kasma, Vifungu na Mafungu yote ikilinganishwa na bajeti iliyoidhinishwa na kutekelezwa katika Mwaka wa Fedha unaoishia Juni,

2023. Katika uchambuzi huo Kamati ilibaini mambo yafuatayo:-

- (a) Bajeti inayoombwa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 imeongezeka kwa **asilimia 7** ikilinganishwa na Bajeti iliyotengwa kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Ongezeko hili lipo katika Mishahara kwa **asilimia 13** na **asilimia 8.25** kwa matumizi mengineyo;
- (b) Bajeti inayoombwa kwa ajili ya Matumizi ya Maendeleo imepungua kwa **asilimia 25** ikilinganishwa na Bajeti hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- (c) Bajeti ya Maendeleo inayoombwa imepungua kwa **asilimia 25**; ambapo **Fungu 28** imepungua kwa **asilimia 16.33**, **Fungu 29** kwa **asilimia 23.4**, **Fungu 51** kwa **asilimia 32.75** na Fungu 93 kwa **asilimia 32.65**
- (d) Fungu 14 – Jeshi la Zimamoto na Uokoaji kiasi cha fedha za maendeleo kilichotengwa ni sawa na kiasi cha fedha kilichotengwa katika mwaka wa fedha 2022/2023;
- (e) Fedha za Matumizi Mengineyo zimeongezeka kwa Mafungu yote ikilinganishwa na Bajeti iliyoidhinishwa kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 ambapo: Fungu 14 Jeshi la Zimamoto - imeongezeka kwa **asilimia 8.33**, Fungu 28 - Jeshi la Polisi imeongezeka kwa **asilimia 6.70** Fungu 29 - Jeshi la Magereza imeongezeka kwa **asilimia 7.03**, Fungu 51 - Wizara kwa **asilimia 25.5**, na Fungu 93 - Uhamiaji kwa **asilimia 16.45**.

Mheshimiwa Spika, maelezo yaliyoainishwa hapo juu yanatokana na uchambuzi wa Kamati baada ya kupitia na kujadili Randama za Mafungu yote matano ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 117 (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge.

Mheshimiwa Spika, naomba Bunge lako lipokee maelezo hayo yatakayosaidia majadiliano kuhusu hoja iliyowasilishwa na Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi mapema leo hii.

SURA YA TANO

5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

5.1 Maoni ya Kamati

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi kama nilivyoieleza, Kamati inayo maoni yanayojenga msingi wa ushauri nitakoutoa. Naomba kubainisha maoni hayo kama ifuatavyo:-

- 1) Kitendo cha Jeshi la Magereza kuanza ujenzi wa Gereza na Ofisi za Jeshi hilo katika Wilaya ya Kilosa kwa kutumia fedha za fidia ni jambo la kupongezwa. Uamuzi huo umepelekea kuanza kwa ujenzi wa mradi kama ilivyopangwa. Pamoja na hivyo, uzingatiaji wa thamani halisi ya matumizi katika utekelezaji wa mradi ni jambo la kusisitizwa na kupewa uzito stahiki.
- 2) Kitendo cha Vyombo vya Ulinzi na Usalama vilivyo chini ya wizara hii kutopewa fedha za maendeleo kwa wakati ni jambo linaloathiri utendaji wa vyombo hivyo pamoja na utekelezaji wa miradi husika.
- 3) kutokutolewa kwa wakati kwa fedha za miradi kunasababisha miradi kushindwa kutekelezwa na kukamilika kwa wakati na hivyo kutofikiwa kwa malengo yaliyokusudiwa wakati Bunge linaidhinisha fedha za miradi kwa niaba ya wananchi.
- 4) Juhudi kubwa zinazofanywa na Serikali katika kuimarisha vyombo vya ulinzi na usalama chini ya Wizara hii ni jambo la kupongezwa. Ili kuendelea

kuimarisha utendaji kazi mtiririko wa fedha kwa ajili ya vyombo hivyo ni suala la kuzingatiwa na kupewa umuhimu stahiki kwa kuzingatia mpango wa utekelezaji wa Bajeti ya vyombo hivyo.

- 5) Uhaba wa vyombo vya usafiri na usafirishaji ni jambo linaloathiri utendaji kazi wa Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi.
- 6) Ujenzi wa Ofisi za Vyombo vya Ulinzi vilivyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ni muhimu ukazingatia maeneo makubwa yatakayokidhi miundombinu ya kisasa na mahitaji ya baadae.
- 7) Ukosefu na uchakavu wa vifaa na vitendea kazi kwa majeshi yaliyo chini ya Wizara hii kwa kiasi kikubwa unaathiri ufanisi wa vyombo hivi ikiwemo ukusanyaji wa maduhuli.
- 8) Vyuo vya Mafunzo vinavyomilikiwa na Majeshi yaliyo chini ya Wizara hii vina miundombinu chakavu, duni na isiyokidhi hitaji la mafunzo ya kisasa. Hali hii inaathiri ubora wa mafunzo yanayotolewa na vyuo hivyo.
- 9) Kukosekana kwa hati za Maeneo yanayomilikiwa na majeshi yaliyo chini ya Wizara hii ni jambo linalochangia kuwavutia baadhi ya wananchi kuvamia maeneo hayo na baadae kuibuka kwa migogoro ya umiliki.
- 10) Kutokupatikana kwa Fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa wakati kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa Vyombo vya Ulinzi na Usalama

vilivyo chini ya Wizara hii ni jambo linaloathiri tija iliyokusudiwa na mpango wa Mradi.

- 11) Kitendo cha malipo ya Stika za Usalama Barabarani kufanyika kwa njia ya fedha taslimu ni suala ambalo kwa namna moja linachangia kupotea kwa mapato kwani kunatoa fursa ya Askari wasio waaminifu kutumia utaratibu huo kwa maslahi yao binafsi.
- 12) Kuhudumia wahamiaji haramu **2609** ambao wamemaliza kutumikia vifungo na bado wapo Magerezani kunagharimu **Shilingi 2,348,100,000** kwa mwaka. Kiasi hicho kinatosha kujenga **madarasa 117**. Hali hiyo inaonesha umuhimu kwa Serikali kuendelea kutekeleza mkakati wa kuwarejesha wafungwa hao katika nchi zao ili kuelekeza fedha hizo katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo nchini.
- 13) Serikali imetoa **zaidi ya asilimia 70** ya fedha za maendeleo kwa Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA). Kamati inashauri kiasi hicho cha fedha kiakisi uhalisia kwa Mamlaka hiyo kuongeza kasi ya kuandikisha na kugawa Vitambulisho vya Taifa hasa ikizingatiwa kuwa vitambulisho hivyo kwa sasa vimeungwanishwa na huduma muhimu mbalimbali.

5.2 Ushauri wa Jumla

Mheshimiwa Spika, kwa msingi wa Maoni niliyotoa, ufuatao ni ushauri wa Kamati:-

- 1) Wizara iweke utaratibu wa kufuatilia mtiririko wa fedha za maendeleo na utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa Mafungu yake yote matano;

- 2) Serikali iendelee kuboresha hali ya vyombo vya usafiri na usafirishaji kwa Majeshi yaliyo chini ya Wizara hii. Kufanya hivyo, kutaboresha utendaji kazi wa majeshi haya;
- 3) Serikali iendelee na mkakati wake wa kuboresha hali ya vifaa na vitendea kazi kwa Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani. Kufanya hivyo kutaongeza ufanisi wa Majeshi hayo ikiwemo ukusanyaji wa maduhuli;
- 4) Serikali iongeze kasi ya utekelezaji wa mkakati wa kupima na kupata Hati za maeneo yote ya Majeshi ambayo hayajapimwa; kufanya hivyo kutaepusha migogoro baina ya wananchi na majeshi.
- 5) Serikali izingatie umuhimu wa kutoa fedha za miradi ya maendeleo kama ilivyoidhinishwa na Bunge. Kwa kufanya hivyo, itasaidia kufanikisha utekelezaji wa miradi hiyo na kupatikana kwa tija ya miradi inayotekelezwa chini ya mafungu yote ya Wizara hii.
- 6) Serikali iendelee kuviwezesha vyombo vya ulinzi na usalama kwa kuajiri askari wengi zaidi ili kuimarisha utendaji kazi wa vyombo hivyo.

5.3 Ushauri Mahsus

5.3.1 Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Uokoaji

- 1) Jeshi la Zimamoto na Uokoaji liandae mpango kazi unaotekelezeka wa ujenzi wa Chuo cha Mafunzo ya Zimamoto na Uokoaji kilichopo Chogo Handeni. Kufanya hivyo kutasaidia ujenzi wa chuo hicho kutengewa fedha na kujengwa kwa kuzingatia mpango husika.

- 2) Ujenzi wa Ofisi za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji unaoendelea katika mikoa mbalimbali nchini uzingatie upatikanaji wa eneo kubwa ambalo litakidhi ujenzi wa miundombinu ya kisasa na mahitaji ya badaye.
- 3) Jeshi la Zimamoto na Uokoaji lijipange kutumia mbinu za kiteknolojia na za kisasa katika kupambana na majanga mbalimbali. Kufanya hivyo, kutasaidia jeshi hilo kutoa huduma katika miradi mikubwa ya kimkakati na kupambana na majanga kwa mbinu za kisasa zaidi.

5.3.2 Fungu 28- Jeshi la Polisi

- 1) Jeshi la Polisi liandae mpango maalumu wa ukarabati na uendelezaji miundombinu ya Chuo cha Polisi Moshi. Kufanya hivyo kutasaidia kutenga fedha, kukarabati na kuendeleza miundombinu kwa kuzingatia mpango husika.
- 2) Serikali iweke utaratibu wa kuhakikisha kuwa malipo ya Stika za Usalama Barabarani yanafanyika kupitia namba maalum za malipo (*Control Number*).
- 3) Askari wa Jeshi la Polisi wasimamiwe inavyostahili ili kuzingatia Sheria, taratibu, miiko, weledi na maadili ya Jeshi la Polisi katika utendaji kazi wao.
- 4) Dhana ya Polisi Jamii itekelezwe kwa ukamilifu katika kupambana na uhalifu hususani katika makazi ya watu.

5.3.3 Fungu 29 - Jeshi la Magereza

- 1) Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali iendelee kutekeleza mkakati wa kuwarejesha katika nchi zao Wafungwa waliomaliza vifungo na bado wapo Magerezani. Bila kufanya hivyo, hali hiyo itaendelea kuchangia msongamano Magerezani na kutumia fedha za walipakodi kuwahudumia.
- 2) Pamoja na kuipongeza Serikali kwa kutenga fedha kwa ajili ya kuendeleza na kujenga Magereza mapya 12 katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, bado kuna umuhimu kwa Serikali kutoa fedha hizo kwa kadri zitakavyoidhinishwa na Bunge. Aidha, upatikanaji wa fedha hizo ulingane na ratiba ya utekelezaji wa shughuli zilizopangwa ili kuwezesha tija inayokusudiwa.
- 3) Jeshi la Magereza liandae mkakati wa kuanzisha na kutekeleza kilimo cha mazao ya chakula ikiwemo kilimo cha umwagiliaji. Mkakati huo uwe ni sehemu ya huduma ya urekebu na kujitosheleza kwa chakula.
- 4) Kamati inampongeza Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu kwa kutoa Msamaha wa **Wafungwa 376** katika Sikukuu ya Muungano **tarehe 26 Aprili, 2023**. Msamaha uliotolewa kwa Wafungwa umeipunguzia Serikali gharama ya takribani **Shilingi 338,400,000** kwa mwaka.

Kamati inaishauri Serikali kutoa fedha zote zitakazoidhinishwa na Bunge kwa Mwaka 2023/2024 kwa ajili ya vikao vya Bodi ya Taifa na za Mikoa za *Parole* ili wafungwa wengi zaidi wanaostahili kupewa msamaha kwa mujibu wa Sheria ya *Parole* wapunguzwe Magerezani na hatimaye kuokoa fedha za Serikali zinazotumika kuwatunza.

- 5) Serikali iliwezeshe jeshi la Magereza kupata magari hususan kwa ajili ya kusafirisha mahabusu pamoja na magari kwa ajili ya shughuli za utawala ambapo kwa sasa mahitaji halisi ni magari 800. Upatikanaji wa magari hayo, pamoja na mambo mengine, utasaidia mahabusu kupata nafasi ya kusikiliza kesi zao kwa wakati uliopangwa na hivyo kuamuliwa mapema.
- 6) Jeshi la Magereza lishiriki kikamilifu katika kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi kwa kupanda miti na kuitunza katika magereza yote katika miji ambayo magereza hayo yapo. Aidha, kufanya hivyo kunaweza kuwa pia ni sehemu ya huduma za urekebu.

5.3.4 Fungu 51- Wizara

- 1) Wizara iisimamie kwa karibu Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) kuhakikisha kuwa inatekeleza majukumu yake ipasavyo ikiwemo kuongeza kasi ya uandikishaji na ugawaji wa Vitambulisho vya Taifa kuendana na mahitaji.

- 2) Serikali ifanye mapitio ya Sheria ya Parole ili kubaini changamoto za kisheria zinazoathiri ufanisi na lengo la kutungwa kwake kwa madhumuni ya kufanya marekebisho.
- 3) Wizara ifanye tathmini ya Mfumo uliopo wa usajili wa Jumuiya za Kidini kwa lengo la kuona kama mfumo na utaratibu uliopo unakidhi mazingira ya sasa ambapo kumekuwa na Jumuiya nyingi ambazo zimesajiliwa lakini zinaendesha shughuli zake kinyume na malengo ya Jumuiya hizo.
- 4) Serikali iandae mkakati maalumu wa kuwatafuta, kuwatambua na kuchukua hatua kwa Wakimbizi walio nje ya makazi na makambi ya wakimbizi.

5.3.5 Fungu 93 – Jeshi la Uhamiaji

- 1) Jeshi la Uhamiaji liandae mpango wa ujenzi na uendelezaji wa miundombinu ya Chuo cha Uhamiaji Raphael Kubaga kilichopo kichaka miba, Mkinga - Tanga. Kufanya hivyo kutasaidia kutenga fedha na kuendeleza ujenzi kwa kuzingatia mpango huo.
- 2) Serikali iendeele kutekeleza mkakati wake wa kuwarejesha makwao wafungwa wahamiaji haramu waliomaliza kutumikia vifungo vyao na bado wapo Magerezani.
- 3) Serikali iliwezeshe Jeshi la Uhamiaji kupata vyombo vya usafiri ili kuwabaini wahamiaji wasio na vibali na kuwachukulia hatua stahiki

ikiwa ni pamoja na kuwalipisha ada husika na faini.

- 4) Serikali iandae mkakati wa kuliwezesha Jeshi la Uhamiaji vifaa vya kisasa ikiwemo kupata Boti kwa ajili ya kufanya Misako na Doria katika mwambao wa bahari ya Hindi ambayo imekuwa ni njia kubwa ya kupitisha wahamiaji haramu na Magendo.
- 5) Serikali ichukue juhudi za makusudi za kudhibiti mianya ya njia zisizo rasmi zaidi ya 1000 katika mikoa mbalimbali ya mipakani. Kufanya hivyo ni sehemu ya jitihada za muda mrefu za kudhibiti uingiaji wa wahamiaji haramu nchini.
- 6) Ujenzi wa Ofisi za Jeshi la Uhamiaji unaondelea katika mikoa mbalimbali nchini uzingatie upatikanaji wa eneo kubwa lenye kukidhi mahitaji ya sasa na baadae na jengo litakalokidhi matumizi ya vifaa vya kisasa vya kiteknolojia.

SURA YA SITA

6.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi kwa ajili ya kuwasilisha Taarifa hii. Aidha, Nawashukuru Wajumbe wa Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama ambao maoni, ushauri na ushirikiano wao umewezesha kukamilika kwa taarifa hii. Naomba majina yao kama yalivyo orodheshwa katika Taarifa hii yaingie kwenye Taarifa Rasmi za Bunge (*Hansard*):-

1.	Mhe. Vita Rashid Kawawa, Mb	- Mwenyekiti
2.	Mhe. Vincent Paul Mbogo, Mb	- M/Mwenyekiti
3.	Mhe. Abdi Hija Mkasha, Mb	- Mjumbe
4.	Mhe. Ali Juma Mohamed, Mb	- Mjumbe
5.	Mhe. Bupe Nelson Mwakang'ata, Mb	- Mjumbe
6.	Mhe. Cosato David Chumi, Mb	- Mjumbe
7.	Mhe. Daniel Tlemai Awack, Mb	- Mjumbe
8.	Mhe. Dr. Alfred James Kimea, Mb	- Mjumbe
9.	Mhe. Edwin Enosy Swalle, Mb	- Mjumbe
10.	Mhe. Fakharia Shomar Khamis, Mb	- Mjumbe
11.	Mhe. Felister Deogratius Njau, Mb	- Mjumbe
12.	Mhe. Grace Victor Tendega, Mb	- Mjumbe
13.	Mhe. Jafari Wambura Chege, Mb	- Mjumbe
14.	Mhe. Joseph Anania Tadayo, Mb	- Mjumbe
15.	Mhe. Joseph Michael Mkundi, Mb	- Mjumbe
16.	Mhe. Maulid Saleh Ali, Mb	- Mjumbe
17.	Mhe. Minza Simon Mjika, Mb	- Mjumbe
18.	Mhe. Muharami Shabani Mkenge, Mb	- Mjumbe
19.	Mhe. Mwinyikondo Rajab Mustafa, Mb	- Mjumbe
20.	Mhe. Neema Lugangira, Mb	- Mjumbe
21.	Mhe. Nicholas G. Ngassa, Mb	- Mjumbe
22.	Mhe. Zahor Mohammed Haji, Mb	- Mjumbe

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati napenda kutumia fursa hii kumshukuru Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi Mhe. Eng. Hamadi Yusuf Masauni (Mb), Naibu Waziri, Mhe. Jumanne Abdallah Sagini (Mb), Katibu Mkuu Ndugu Kasper Mmuya pamoja na Watendaji wote wa Wizara kwa ushirikiano na mchango wao katika kipindi chote cha utekelezaji wa majukumu ya kikanuni ya Kamati.

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini si kwa umuhimu, napenda kumshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Nenelewa J. Mwihambi (ndc), Katibu wa Bunge ; kwa kuratibu vyema shughuli za Kamati na Bunge. Aidha, nawashukuru Kaimu Mkurugenzi wa Idara ya Kamati za Bunge Ndg. Michael Chikokoto (ndc), Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Gerald Magili na Makatibu wa Kamati hii Ndugu Omary Magwinza na Bi. Victoria Mizengo wakisaidiwa na Bi. Rehema Kimbe kwa kuratibu vyema shughuli za Kamati na kuhakikisha Taarifa hii inakamilika kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu lipokee Taarifa hii ili lijadili na likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 kama yalivyowasilishwa na Mtoa Hoja.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja na naomba kuwasilisha.

Vita Rashidi Kawawa, Mb

MWENYEKITI
KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO
YA NJE, ULINZI NA USALAMA

29 Mei, 2023

UTEKELEZAJI WA MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA

Wakati wa kuchambua Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Kamati ilishauri masuala mbalimbali ambapo maelezo ya Wizara kuhusu utekelezaji wa maoni na ushauri huo ni kama ifuatavyo:-

1) *Serikali ifanye mapitio ya Sheria ya Parole ili kubaini changamoto za kisheria zinazoathiri ufanisi na lengo la kutungwa kwake kwa madhumuni ya kufanya marekebisho.*

Ni kweli Sheria ya Bodi ya Parole ina changamoto kadhaa. Mfano Kifungu cha 4 (a) na (b) cha Sheria ya Bodi ya Parole, Sura ya 400 Rejeo la Mwaka 2002 kinachotoa masharti ya kuachiliwa mfungwa aliyefungwa kwa miaka zaidi ya minne (4) kuwa ndiye atafaidika na utaratibu wa parole. Katika kushughulikia changamoto hizo, Sheria ya Parole imeanza kufanyiwa maboresho kwa kukusanya maoni kutoka kwa wadau ambao ni wananchi ili kurekebisha Sheria hiyo. Maboresho hayo yatawezesha Bodi ya Taifa ya Parole pamoja na Bodi za Parole za mikoa kutekeleza Majukumu yake kwa ufanisi zaidi.

2) Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) iliyokuwa imepanga kununua kadi ghafi kwa ajili ya vitambulisho, iwezeshe kupata kiasi cha Shilingi bilioni 5.3 zilizosalia kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

Mwaka 2021/22 Mamlaka iliidhinishiwa jumla ya Shilingi 10,080,000,000 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Mwezi Mei, 2022 Mamlaka ilipokea kiasi cha Shilingi bilioni 5.3 ikiwemo Shilingi bilioni 2 kwa ajili ya ununuzi wa kadighafi. Aidha, hadi kufikia tarehe 30, Juni, 2022 Mamlaka ilikuwa imepokea jumla ya Shilingi 10,000,000,000 sawa na asilimia 100 ya fedha zote za ndani za kutekeleza shughuli za maendeleo zilizoidhinishwa na Bunge kwa mwaka wa fedha 2021/22.

3) Pamoja na juhudi za Serikali kuanzisha mfumo wa usajili wa Jumuiya kwa njia ya kielektroniki, Serikali ifungue Ofisi ya Msajili wa Jumuiya kikanda ili kurahisisha huduma kwa wananchi.

Katika mwaka wa fedha 2022/23, Wizara kupitia Ofisi ya Msajili wa Jumuiya imefanikiwa kufungua Ofisi Moja ya Kanda ya Mashariki iliyopo Dar es Salaam, ambayo itahudumia wateja waliopo kwenye mikoa ya Dar es Salaam, Pwani, Morogoro na mikoa mingine ya jirani. Ofisi hiyo ilifunguliwa rasmi tarehe 05 Septemba, 2022 na inaendelea kutoa huduma hadi sasa. Aidha, katika mwaka wa fedha 2023/24, Ofisi ya Msajili wa Jumuiya inatarajia kufungua ofisi nyingine tatu ambazo ni Kanda ya Kaskazini katika mkoa wa Arusha, Kanda ya Ziwa mkoani Mwanza na Kanda ya Nyanda za Juu Kusini mkoani Mbeya.

Ofisi hizo zitawawezesha wananchi kupata huduma kwa ukaribu zaidi na kuongeza tija katika ufuatiliaji na Usimamizi wa Jumuiya za Kidini na zisizo za Kidini zilizopo katika maeneo hayo

sambamba na kuongeza ufanisi katika ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali yanayotokana na ada na tozo mbalimbali za jumuiya.

4) Pamoja na kupongeza juhudi za Serikali za kuwarejesha wakimbizi katika nchi zao, Serikali ichukue hatua stahiki na madhubuti kwa kushirikiana na wadau mbalimbali ili kufanikisha zoezi la kuwarejesha wakimbizi hao nchini kwao.

Wizara ya Mambo ya Ndani kupitia Idara ya Huduma kwa Wakimbizi imeendelea kushirikiana na wadau mbalimbali ikiwemo Serikali ya Jamhuri ya Burundi, Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Wakimbizi (UNHCR) pamoja na wadau wengine wa ndani na nje ya nchi katika kufanikisha zoezi la urejeshaji wakimbizi kutoka nchi ya Burundi. Kuanzia tarehe 01 Julai, 2022 hadi 28 Februari, 2023 kulikuwa na wakimbizi na waomba hifadhi 255,681 wengi wao wakiwa ni wa kutoka nchi ya Burundi na DRC. Katika kipindi hicho, jumla ya wakimbizi 4,634 walirejea nchini kwao kwa hiari na wakimbizi 3,616 walipelekwa katika nchi ya tatu za Marekani (3,126), Canada (474), Ufaransa (9) na Australia (7).

Jitihada nyingine zilizofanyika katika urejeshaji wa wakimbizi kutoka nchi ya Burundi ni pamoja na kuendesha mazoezi ya kuwahoji wakimbizi wa Burundi juu ya sababu zinazofanya wasirejee kwenye nchi yao ya asili (Intention Survey for Burundian Refugees). Mazoezi hayo yalifanyika kuanzia tarehe 27 Juni, 2022 – 22 Julai, 2022 na kutembelea maeneo ya asili ya wakimbizi wanakotokea nchini Burundi kuanzia tarehe 01 – 06 Agosti 2022. Mazoezi yote mawili yalibainisha kuwa asilimia zaidi ya 90 ya wakimbizi kutoka nchi ya Burundi hawana matishio ya usalama badala yake wanahofia ugumu wa maisha nchini kwao unaosababishwa na uduni wa huduma za kijamii na fursa za kiuchumi. Hivyo, kwa sasa wakati Serikali ya

Tanzania ikiendelea na jitihada za kuwarejesha wakimbizi nchini humo, Shirika la UNHCR na Jumuiya ya Kimataifa inaendelea na jitihada za kuboresha mazingira ya maeneo wakimbizi wanapotokea nchini humo.

Vilevile, kuanzia mwezi Machi, 2023 UNHCR imeahidi kuboresha motisha ili kuvutia wakimbizi kujiandikisha kurejea kwa kuwaongezea fedha za kujikimu wanaporejea. Aidha, mwezi Aprili, 2023, Wizara inakusudia kufanya kikao na Serikali ya Burundi kitakachojadili pamoja na mambo mengine, utekelezaji wa Sera ya Wakimbizi juu ya kutenga eneo salama ndani ya Burundi ambapo inatarajiwa wakimbizi wote walioko kambini na nje ya kambi watarejeshwa kwa mkupuo na kuhifadhiwa eneo husika watakapowezeshwa kupata huduma za kijamii wanazozipata kambini.

Kwa upande wa wakimbizi kutoka Jamhuri ya Kidemokrasia ya Congo (DRC) jitihada za kuitisha Mkutano wa Pande Tatu wa kujadili urejeshaji wa wakimbizi kutoka nchi hiyo walioonesha nia ya kurudi nchini kwao kwenye maeneo salama zinaendelea. Serikali ya DRC imealikwa hapa nchini kushiriki Mkutano huo mwezi Aprili, 2023.

5) ***Serikali iongeze jitihada za kuwafikia kwa urahisi watu wote wenye vigezo vya kusajiliwa na kutambuliwa wanaoishi mbali na makao makuu ya Wilaya.***

Katika mwaka wa fedha 2021/22 NIDA ilitambua na kusajili jumla ya watu 677,573 na hivyo kufikisha jumla ya watu 23,185,729 waliotambuliwa na kusajiliwa tangu kuanza kwa zoezi la usajili na utambuzi mwaka 2012. NIDA inaendelea kutambua na kusajili wananchi kupitia ofisi za usajili za wilaya na pamoja na kuendesha mazoezi ya usajili na utambuzi wa

wananchi katika ngazi ya kata na vijiji. Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Februari, 2023 NIDA imesajili jumla ya watu 550,358 na hivyo kufikia jumla ya watu 23,736,087 waliosajiliwa tangu kuanza kwa zoezi la usajili mwaka 2012.

Pia Mamlaka imefanya marekebisho ya Kanuni za Usajili na Utambuzi wa Watu za mwaka 2012 ili kuwawezesha Watanzania kuendelea kutumia Vitambulisho vya Taifa bila kuwa na ukomo wa matumizi na hivyo kupunguza gharama kwa wananchi na Serikali. Vilevile, marekebisho hayo yatawezesha NIDA kusimamia ipasavyo huduma ya ushirikishwanaji wa taarifa na kuimarisha ukusanyaji wa maduhuli. Sambamba na hilo, marekebisho ya hayo yatawezesha zoezi la usajili kuwa jumuishi kwakuwezesha usajili wa makundi ya Walowezi na Watanzania wanaoishi nje ya nchi. Aidha, katika mwaka wa fedha 2023/24 NIDA inatarajia kusajili watu 1,500,000. Usajili huo utafanyika kwa kawaida katika ofisi za usajili za wilaya na usajili wa pamoja (Mass registration) katika maeneo ya vijijini na hivyo kuwezesha wananchi wengi kupata huduma mbalimbali ikiwemo mikopo inayotolewa katika Mamlaka za Serikali za Mitaa.

6) Pamoja na nia njema ya Serikali kutekeleza mpango wa ujenzi wa nyumba za wahanga wa biashara ya usafirishaji haramu wa binadamu kwa mwaka wa fedha 2022/2023, Serikali ifanye upembuzi wa kina kabla ya kuanza utekelezaji.

Serikali imefanya upembuzi wa kina kuhusu utekelezaji wa mpango wa ujenzi wa nyumba salama za wahanga wa usafirishaji haramu wa binadamu. Upembuzi huo umeonesha umuhimu na uhitaji wa nyumba salama kwa wahanga wa usafirishaji haramu wa binadamu hususan kwa kuzingatia hali ilivyo kwa sasa kuhusu uhalifu huu hapa nchini. Kwa mfano, kwa kipindi cha kuanzia Januari, 2014 hadi Februari 2023,

takwimu zinaonesha kuwa jumla ya wahanga 1,073 wameokolewa, kupewa hifadhi na baadae kuunganishwa na familia zao. Kati yao, watoto ni 956 ambao ni sawa na **asilimia 89** na watu wazima ni 117 sawa na **asilimia 11**.

Wahanga wa jinsia ya kike ni 999 ambao ni sawa na **asilimia 93** na wahanga wa jinsia ya kiume ni 74 sawa na **asilimia 7**. Takwimu hizi zinaonesha kuwa watoto wa kike ndio wahanga wakubwa wa usafirishaji haramu wa binadamu. Wengi wao wanaanzia miaka nane (8) hadi 15. Wahanga hawa husafirishwa kutoka vijijini na kupelekwa mijini na wengine nje ya nchi kutumikishwa kingono; kutumikishwa kwenye ukahaba; kufanya kazi za ndani; kufanya kazi ngumu kwenye mashamba, uvuvi, migodi midogo midogo na viwandani; kuomba mitaani; kutolewa viungo vya mwili kama vile figo na wengine hususan vijana kutumikishwa kingono kwa kulawitiwa na kulazimishwa kuingizwa kwenye mapenzi ya jinsia moja na wengine pia kuingizwa kwenye vitendo vya ugaidi.

Wahanga hawa wanapookolewa, Serikali inalo jukumu la kisheria la kuwalinda, kuwapa hifadhi, kuwapa huduma muhimu za kibinadamu na urekebu (*Rehabilitation*) na hatimaye kuwaunganisha na familia zao. Hata hivyo, hadi sasa Serikali haina nyumba salama kwa ajili ya kuwahifadhi na kutoa huduma kwa wahanga na mashahidi wa usafirishaji haramu wa binadamu. Uwepo wa Nyumba Salama, kimsingi, ni takwa la kisheria hususan Kifungu cha 20 cha Sheria ya Kuzuia Usafirishaji Haramu wa Binadamu Na. 6/2008. Vilevile, ni utekelezaji wa Ibara ya 6 ya Itifaki ya Umoja wa Mataifa ya Kuzuia na Kupambana na Usafirishaji Haramu wa Binadamu hususan Wanawake na Watoto (The Palermo Protocol, 2000) iliyoridhiwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania mwaka 2006.

Kwa kipindi kirefu sasa tangu kutungwa kwa Sheria ya Kuzuia Usafirishaji Haramu wa Binadamu Na. 6 ya mwaka 2008, Serikali imekuwa ikiwaomba hifadhi na huduma muhimu za kibinadamu wahanga wa usafirishaji haramu wa binadamu kwenye vituo vinavyomilikiwa na Mashirika yasiyo ya Kiserikali (NGOs) kabla ya kuwaunganisha na familia zao. Hata hivyo, kumekuwepo na changamoto mbalimbali zinazotokana na kutumia vituo vinavyomilikiwa na taasisi zisizo za kiserikali kuhifadhi wahanga na mashahidi wa usafirishaji haramu wa binadamu kama ifuatavyo:

- (a) Mosi, vituo hivyo havina usalama wa kutosha hivyo wahalifu au mtandao wa uhalifu umekuwa ukienda kwenye vituo hivyo kuwatisha wahanga ambao ni mashahidi muhimu wa kesi za usafirishaji haramu wa binadamu na hivyo kuwafanya wahanga hao kujitoa kwenye kesi zilizoko mahakamani kwa kuhofia usalama wao;
- (b) Vituo hivyo havikuanzishwa mahsusi kwa ajili ya kusaidia wahanga wa usafirishaji haramu wa binadamu, hivyo upatikanaji wa nafasi za malazi katika vituo hivyo umekuwa na changamoto na mara nyingi Sekretarieti imelazimika kutafuta *fit persons* au kulipia wahanga kwenye nyumba za kulala wageni;
- (c) Vituo vingi vimeanzishwa kwa lengo la kuwahudumia Watoto wa kike, pale ambapo Sekretarieti imeokoa Watoto wa kiume au watu wazima imekuwa ikipata changamoto ya sehemu ya kuwapeleka kwa ajili ya kupata hifadhi ya muda na huduma muhimu za kibinadamu;

- (d) Miundombinu ya vituo vingi si rafiki kwa wahanga wenye ulemavu kwa kuwa havijaandaliwa kupokea watu wa aina hiyo; na
- (e) Mashirika mengi yanategemea misaada kutoka nje ili kujiendesha, katika kipindi cha hivi karibuni hususan baada ya janga la UVIKO 19 mashirika mengi yalisitisha utoaji wa huduma kutokana na uhaba wa fedha. Hali hiyo imeongeza changamoto ya upatikanaji wa nafasi za malazi kwenye vituo hivyo. Hata pale nafasi inapopatikana mashirika hayo mara nyingi yamekuwa yakiiomba Sekretarieti kuchangia gharama za uendeshaji.

Uzoefu wa nchi nyingine hususan Namibia unaonesha kuwa uwepo wa nyumba salama zinazomilikiwa na Serikali unasaidia kwa kiasi kikubwa mapambano dhidi ya uhalifu huu kwa maana ya kutoa ulinzi kwa wahanga na mashahidi wakati wa uendeshaji wa kesi na kutoa huduma za urekebishaji kwa wahanga kwa kuzingatia sheria na matakwa ya mikataba ya kimataifa. Urekebishaji unapofanyika vizuri husaidia kuwaepusha wahanga wasirubuniwe tena na wahalifu na kusafirishwa, pia huwafanya wahanga kuwa mabalozi wazuri kwa kutoa elimu hii kwa watoto, vijana na jamii kwa ujumla kwenye maeneo yao.

Kutokana na hali hii, nchi ya Namibia ndiyo nchi pekee Barani Afrika ambayo iko kwenye daraja la kwanza - *Tier One* (kwa mujibu wa ripoti ya Serikali ya Marekani iliyotolewa mwezi Juni, 2022) kwa maana ya kuzingatia matakwa ya mikataba ya kimataifa katika mapambano dhidi ya usafirishaji haramu wa binadamu. Tanzania kwa mujibu wa ripoti hiyo, tumepanda kutoka *Tier Two Watchlist*, ambapo tumekaa kwa muda wa miaka mitatu mfululizo, mpaka *Tier Two* kutokana na jitihada mbalimbali ambazo Serikali ya Awamu ya Sita imeonesha

katika kupambana na uhalifu huu ikiwa ni pamoja ya Serikali kutenga fedha za kuanzisha nyumba salama.

Ikumbukwe kwamba Mhanga wa usafirishaji haramu wa binadamu anaweza kuwa mtu yeyote ingawa takwimu zinaonesha kuwa watoto na wanawake ndio waathirika wakubwa. Wengi wao husafirishwa kutoka vijijini kwa kudanganywa au kupewa ahadi za uongo na mwisho wa siku hujikuta wanaishia kwenye mikono ya wahalifu ambao huwafanyisha kazi bila malipo tena kwa vipigo na mateso.

Kutokana na madhila wanayopata, kama vile mateso, unyanyasaji, kupata kilema cha maisha au magonjwa yasiyotibika, wengi wao huwa wameathirika kisaikolojia na baadhi kufikia hatua ya kukata tamaa ya maisha na hata kutoa uhai wa Maisha yao. Hivyo, wanapookolewa hupewa hifadhi ya muda kwenye nyumba salama na kupata huduma muhimu za kibinadamu na ulinzi wakati kesi zinazowahusu zikiendelea mahakamani. Vilevile, hupata msaada wa kisaikolojia, huduma za urekebu na mafunzo ya stadi za maisha zitakazowasaidia watakapounganishwa na familia zao.

Ukosefu wa nyumba salama ni kinyume cha matakwa ya sheria ya nchi na mikataba ya kimataifa tuliyosaini na kuridhia kupitia Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuhusu usafirishaji haramu wa binadamu.

Hali hii, imesababisha wahanga ambao ndio mashahidi wakubwa kwenye kesi za usafirishaji haramu wa binadamu kusita kutoa ushahidi mahakamani kwa kuhofia kufanyiwa vitendo vya kikatili na mtandao wa uhalifu huo hivyo kusababisha wahalifu wa vitendo hivyo kushinda kesi mahakamani kwa kukosa ushahidi wa kuwatia hatiani. Vilevile, ukosefu wa nyumba salama hupelekea baadhi ya wahanga

kutopata huduma za urekebu na hivyo kusababisha baadhi yao kusafirishwa tena na kwenda kutumikishwa. Hali hii inafanya tatizo hili kuendelea na kuonekana kuwa kubwa hapa nchini.